

'Ondersch eidend en uniek'

Willem Muller en Wichert Koopman over het bestaansrecht van jubilerend Aver Heino

Aver Heino bestaat 75 jaar. De praktijkonderzoekslocatie fungeert tegenwoordig als biologisch melkveebedrijf. Een bedrijf met toekomst, stellen Willem Muller en Wichert Koopman.

Lang niet alle onderzoeken zijn zo nieuw als het lijkt. Gras-klover is jaren geleden al onderzocht. En de discussie over stalvoeding en weidegang is ook veel vaker gevoerd. Oud-bedrijfsleider van Aver Heino, Willem Muller, doet stellige uitspraken. Vanaf 1976 zwaaide hij ruim 25 jaar de scepter op deze locatie. Reden genoeg om bij een terugblik op 75 jaar Aver Heino een beroep op zijn herinneringen te doen. In een tweegesprek tussen Muller en zijn opvolger Wichert Koopman wisselen verleden, heden en toekomst elkaar in rap tempo af. Onderwerpen van de eeuwen terug blijken weer actueel. Een voorbeeld hiervan toont Willem Muller

De rode kleur kenmerkt sinds jaar en dag de veestapel

Jarenlang functioneerde Aver Heino als gemengd bedrijf

ler in een vergeeld jaarverslag van 'De Directie van den Landbouw' uit 1942-1943. De oorlogstijd benadrukte het belang van zelfvoorziening binnen het landbouwbedrijf. Hierbij was een zo economisch mogelijk gebruik van de geoogste producten eerste noodzaak. Dat was de reden om onderzoek naar stalvoeding op te starten. In 1942 werden voor het eerst de koeien tot half juli op stal gehouden. Het rantsoen bestond uit vers gemaaid klover en gras, zonder krachtvoer. Enkele veelgestelde vragen van de toenmalige bezoekers vertonen opvallende overeenkomsten met de hedendaagse discussie rond weidegang: hoeveel extra werk vraagt dit stalvoeren, hoe is het met de gezond-

heidstoestand van het vee en lenen de stallen zich hier wel voor?

Voorlichting voorop

'Het praktijkonderzoek draaide in de oorlog gewoon door', vertelt Muller. 'De bezoekersaantallen minderden, maar de belangstelling bleef.' Al bladerend door het jaarverslag van ruim zestig jaar geleden blijkt dat Heino in 1942 en 1943 respectievelijk 1667 en 848 bezoekers trok. Een vermeldenswaardig cijfer, want vanaf de oprichting dankt Proefboerderij Heino haar bestaansrecht aan de voorlichtingsfunctie.

In 1929 ontstond deze proefboerderij op het toenmalige onderzoeksbedrijf van

Rond de eeuwwisseling nam de veestapel intrek in de nieuwe bedrijfsgebouwen

de OLM (Overijsselsche Landbouw Maatschappij) in samenwerking met de ABTB (Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond) en CBTB (Christelijke Boeren- en Tuindersbond). 'Heino begon als proefboerderij voor Overijssel. Dat provinciaal initiatief was in die tijd uniek', aldus Muller. 'De oprichting van Aver Heino als onderzoeksbedrijf had als doel bewijzen te leveren. Een onderbouwing van de ervaringen die eerder op voorbeeldbedrijven waren opgedaan.'

Bij aanvang van het praktijkbedrijf werden circa 20 melkkoeien gehouden. Gecombineerd met andere diersoorten en akkerbouw was Aver Heino een afspiegeling van het gebruikelijke gemengde be-

drijf. In 1970 richtte het bedrijf zich niet enkel meer op Overijssel, maar werden ook Drenthe en Gelderland aan het werkgebied toegevoegd. Daarnaast kwam in dat jaar de omslag van gemengd bedrijf naar specialisatie in rundveehouderij. 'In 1972 werd de ligboxenstal voor 100 koeien gebouwd. In de periode daarvoor werden er 55 koeien op de grupstal gemolken', weet Muller.

MRIJ als optie

De aankoop van twee veestapels was noodzakelijk om snel van 55 naar 100 koeien uit te breiden. Maar volgens Muller werkte hij binnen vier jaar het grootste deel van de koeien er weer uit. 'Onder-

Wichert Koopman en Willem Muller: 'Biologische veehouderij blijkt geen verkeerde keus'

zoek is heel belangrijk, maar wanneer veehouders op het bedrijf komen kijken moet je wel laten zien dat je mee kunt komen in fokkerij en productie.' Na zes jaar produceerde de veestapel voldoende om bovenaan de ranglijst van fok- en controlevereniging Heino te eindigen. En in 1981 waren de koeien van Aver Heino zelfs op de keuring in Olst te zien. Het belangrijkste fokdoel voor de jaren zeventig richtte zich op maat en inhoud. Mullers fokkerijbeleid resulteerde onder andere in twee honderdtonners: de in 1975 geboren Trees 56 (v. Mars) en haar dochter Trees 68 (v. Roland 63) die in 1990 en 1992 de status van honderdtonner bereikten.

De huidige veestapel bestaat voor ongeveer twintig procent uit MRIJ-bloed. Volgens Koopman zijn de sobere omstandigheden op Aver Heino een reden om eerder richting een dubbeldoelkoe te fokken. 'Kijk maar naar het lagekosten-

Grashergroei gemeten tussen weidend vee

Kostprijsbeheersing door landbouwcrisis

Kort na de oprichting van proefbedrijf Aver Heino begin jaren dertig kreeg de leiding met de economische crisis te maken. De inkomsten daalden door een bijna halvering van de melkprijs tot slechts vier cent per liter (guldens). Veel kleine bedrijven in die tijd kwamen in de problemen door een gebrek aan financiële reserves. De Rijkssubsidie verlaagde, maar Aver Heino wist het hoofd boven water te houden

vanwege provinciale subsidies en door een radicale omschakeling van het bedrijf. De verhouding van twee derde grasland en één derde bouwland draaide om. Verhoging van de bodemproductie en de mogelijkheid om gewassen van het bouwland te verkopen, maakten de begroting van het proefbedrijf sluitend. (Bron: Jubileumboek 25 jaar Proefboerderij Heino)

Onderzoek naar snijmaïs als voedergewas

Vanaf 1931 tot 1934 probeerden de onderzoekers voor het eerst maïs als voedergewas te telen. Per hectare werd ongeveer 150 kilogram zaaizaad gebruikt. Het oogsten vond plaats in oktober waarbij in het zeer groeizame jaar 1933 een opbrengst van 18 ton droge stof per hectare werd behaald. De gemiddelde opbrengst lag op 10 à 11 ton droge stof per hectare, bij een drogestofpercentage tussen de 15 en 20.

Uit de voederproeven concludeerden de onderzoekers dat koeien slechts een betrekkelijke hoeveelheid maïs kunnen verwerken. In combinatie met de hoeveelheid benodigd krachtvoer voor een redelijke melkproductie werd besloten het onderzoek naar maïs als voedergewas te staken. (Bron: Jubileumbrochure Aver Heino 1929-1979)

Groot en Klein Aver Heino

Om het economisch nut van de onderzoeksresultaten te toetsen is in het begin van de jaren vijftig Klein Aver Heino opgericht. Het bedrijf – bestaande uit drie hectare grasland, twee hectare bouwland, zeven melkkoeien met bijbehorend jongvee, één paard, een aantal varkens en een paar honderd kippen – vertegenwoordigt het gemiddelde agrarisch bedrijf in die tijd. Uit een vergelijking van het boekjaar 1953-'54 met 14 andere bedrijven blijkt dat Klein Aver Heino 18 procent meer kosten maakt dan gemiddeld. Hier staat tegenover dat de opbrengsten 45 procent hoger liggen. Het proefbedrijf telde in die tijd 33 hectare cultuurgrond en stalling voor 24 stuks melkvee met bijbehorend jongvee. Ingenieur Klarenberg was in die tijd als Rijkslandbouwconsulent verantwoordelijk voor de technische leiding van de proefboerderij. In het jubileumjaar 1954 schrijft hij tevreden over de resultaten: 'Ter illustratie van de technische mogelijkheden zij vermeld, dat door de grote praktijk één koe kan worden gevoed – winter en zomer – van ongeveer 1 hectare, op de Proefboerderij van ongeveer een halve hectare.'
(Bron: Jubileumboek 25 jaar Proefboerderij Heino)

Bedrijfsleider Muller op het sprekerspodium

bedrijf. De zwartbonte Holsteins trokken het daar gewoon niet. Het is eenvoudiger een ras te kiezen dat bewezen heeft onder sobere omstandigheden goed te kunnen presteren.'

Het laatste jaar is veel Montbéliardesperma gebruikt. Voor de tweede generatie is de keuze minder voor de hand liggend. Koopman: 'Door te kruisen krijg je een functionele koe. Maar welke stap volgt daarna, terugkruisen, verder met Montbéliardes of met een ander ras? Ik sluit

In 1990 werd Trees 56 als eerste honderdtonner op Aver Heino gehuldigd

niet uit dat we met MRIJ gaan kruisen. De veestapel moet in ieder geval overwegend rood blijven. Dat is meer op gevoel, in dit gebied hebben altijd roodbonte koeien gelopen.'

Biologische boer als koploper

Aver Heino gaat door met plannen maken. Er is geen vrees voor de nabije toekomst, dit in tegenstelling tot op enkele andere praktijkcentra waar kort geleden de beslissing tot beëindiging viel. Wat geeft Aver Heino de kans om door te gaan? Muller en Koopman zijn het roerend eens: 'Aver Heino is onderscheidend en daardoor uniek. Die keuze is jaren geleden al gemaakt.' Terugkijkend vertelt Muller: 'Op het moment dat we overstapten naar biologisch werd vaak smalend gezegd dat het een laatste kans was. Misschien was dat wel zo, maar het blijkt geen verkeerde keus te zijn geweest.' Koopman is vol overtuiging dat de biologische werkwijze écht

toekomstgericht is: 'Ik ben echt geen profeet als ik zeg dat over 25 jaar iedere veehouder min of meer biologisch boert. Zie de biologische boer van nu maar als de koploper.' Ter ondersteuning noemt hij de gras-klavermengsels die ook steeds meer in de gangbare veehouderij hun weg vinden.

Pratend over het bestaansrecht van Aver Heino komt de voorlichtingsfunctie, waarvoor het praktijkbedrijf 75 jaar terug in het leven is geroepen, weer om de hoek kijken. 'We moeten een ontmoetingsplek blijven voor onderzoek, de wetenschap en de veehouders', meent Koopman. 'Een spin in het web voor alle clubs die iets met het platteland hebben. En dan zijn wij een sterke partij vanwege de nauwe banden met onderzoek en veehouders. We moeten zorgen dat we meer zijn dan alleen een biologisch bedrijf.'

Christel van Raay

Uitreiking Melker van Morgen Award

Tijdens de open dagen van Aver Heino op 18 en 19 juni reikt Siem Jan Schenk, voorzitter van LTO-vakgroep melkveehouderij, de Melker van Morgen Award uit. De award is een onderscheiding voor een bedrijf dat vernieuwend werkt, maar waarbij de melkveetak het uitgangspunt blijft.

De geselecteerde bedrijven werden medebeoordeeld door een bedrijfsdeskundige van de Gibogroep. Het juryrapport meldt dat een zorgwekkend aantal van de afgevallen bedrijven onder de maat presteerde in de technische en financiële resultaten. Naast de economische situatie speelden de wettelijke eisen voor milieu en voedselveiligheid een grote rol.

Op de pagina's 15-17 stelt Veeteelt de drie genomineerden voor, een trio waaruit blijkt dat deze veehouders met name kiezen voor een bedrijfsvoering passend bij hun persoonlijkheid en in de omgeving.

